

Generalmajor Alan Geder v pisarni v Bruslju

ZASTOPANJE INTERESOV SLOVENIJE NA VOJAŠKIH ODBORIH NATA IN EU

Generalmajor Alan Geder v mednarodnem okolju opravlja dve dolžnosti, v Natu in Evropski uniji. Za vojaško organizacijo znotraj EU pravi, da je zaživela šele leta 2001 z ustanovitvijo Politično-varnostnega sveta in Evropskega vojaškega odbora. Torej je manjša in mlajša od Nata, zato so procesi manj razviti in manj dorečeni kot v Natu.

Generalmajor, v Bruslju predstavljate Slovensko vojsko in zastopate njene interese. Tam ste v vlogi predstavnika načelnika generalštaba. Udeležujete se aktivnosti v vojaškem odboru Nata in vojaškem odboru Evropske unije. Nam lahko kaj več poveste o svoji funkciji in delu, ki ga opravljate?

Gre za zelo zanimivo in pestro delo. Da bi ga bolje razumeli, moramo vedeti nekaj več o obeh organizacijah in o tem kako delujeta.

Moja glavna naloga kot predstavnika načelnika Generalštaba in SV je zastopati interese Slovenije na sestankih vojaških odborov Nata in Evropske unije, ki sta najvišji vojaški avtoriteti v obeh organizacijah. V obeh odborih je 28 visokih

vojaških predstavnikov, po eden iz vsake države članice. Vojaška odbora zasedata dva- do trikrat na leto v formatu načelnikov generalštabov, ki sprejemajo najpomembnejše in najtežje odločitve. Takrat se zasedanja udeleživa oba z načelnikom Generalštaba. Sicer pa vojaški odbor zaseda dva- do štirikrat na teden, v stalnem formatu, takrat sem na zasedanju sam in zagovarjam interese Slovenije in SV, za katere sva se dogovorila z načelnikom, ki mi je dal polna pooblastila, da lahko sprejemam odločitve v njegovem imenu.

Vojaška odbora delujeta na podlagi konsenza, kar pomeni, da nobena odločitev ne more biti sprejeta, dokler za mizo ni soglasja vseh osemindvajsetih predstavnikov. Lahko si predstavljate, kako potr-

pežljivo in diplomatsko je treba vse odločitve usklajevati, dokler ni doseženo soglasje in so zrele za potrditev. To poleg zrelosti in potrpežljivosti zahteva tudi medsebojno spoštovanje ter razumevanje. Skoraj nikoli se ne zgodi, da ne bi našli skupne poti, res pa je, da zahtevni izzivi zahtevajo daljša usklajevanja in večje kompromise posameznih držav, da dosežemo skupno odločitev.

V Bruslju torej opravljam dve nacionalni dolžnosti v mednarodnem okolju, eno v Natu in drugo v EU. Vojaška organizacija znotraj EU je zaživela komaj leta 2001 z ustanovitvijo Politično-varnostnega sveta in Evropskega vojaškega odbora. Torej je manjša in mlajša, zato so procesi manj razviti in manj dorečeni kot v Natu. Lahko bi rekel, da je organizacija v razvoju, ki se razlikuje od Nata tudi po tem, da nima stalne vojaške strukture. Vsi predstavniki vseh dvaindvajsetih držav predstavljamo svoje države v obeh organizacijah hkrati. Da bi to lahko uspešno počeli, imamo po dva mini štaba, ki nas pri delu podpirata. Naš štab pri Natu šteje šest častnikov,

pri EU pa tri. Obseg dela je pri EU seveda manjši, zato tudi ta razlika. Odgovornosti in organizacija dela v vojaškem odboru obeh zavezništev so precej podobni, ne bi pa našteval podrobnosti, ki so za razumevanje nepomembne.

Poleg teh mednarodnih dolžnosti opravljam še nacionalno, to je poveljevanje mirnodobni strukturi Slovenske vojske v tujini. To so možje in žene, ki delajo v strukturah Nata in EU, to pa je kar v enajstih državah EU in ZDA. Trenutno je to 71 častnikov in podčastnikov.

Dejali ste, da je ena najpomembnejših nalog zastopanje interesov Slovenije v vojaških odborih Nata in EU. Katere so najpomembnejše naloge vojaških odborov?

Naj naštejem samo nekatere najpomembnejše dolžnosti vojaškega odbora kot najvišje vojaške avtoritete Nata in EU: zagotavljanje vojaškega nasveta generalnemu sekretarju Nata in Severnoatlantskemu svetu, ki je najvišje politično izvršilno telo Nata, oziroma visoki predstavnici Evropske službe za zunanje delovanje ter Političnemu in varnostnemu odboru EU; predlaganje vojaških ukrepov za obrambo Nata oziroma EU; priprava dolgoročnih strateških ocen Nata ali EU; sodelovanje v Natovem oziroma evropskem

procesu obrambnega planiranja; zagotavljanje usmeritev za Natove strateške poveljnike, pregledovanje, ocenjevanje in primerjanje obveščevalnih podatkov; pregledovanje vojaških proračunov in nadzor nad njimi; pripravljane vojaških nasvetov v kriznih situacijah, pri pripravi in uporabi sile ter priprava vojaške strategije in predlogov o aktiviranju načrtov Nata; spremljanje operacij in nadzor nad njimi ter doseganje predpisanih ciljev. Vse te naloge zahtevajo dosledno spremljanje dogajanj v Natu, EU in svetu, predvsem na vojaškopoličnem področju in v operacijah. Zelo pomembno je, da dobivamo pravočasne in jasne usmeritve iz domovine. Samo tako lahko poleg skupnih zagovarjamo tudi nacionalne interese.

Pogosto slišimo in preberemo, da moramo v Sloveniji kaj narediti zaradi tega, ker nam tako določata zavezništvo in unija. Kako se v teh institucijah sprejemajo odločitve in kaj je tisto, o čemer odločamo sami oziroma o čem odločajo drugi?

Predvsem bi želel razkriti dve pomembni »skrivnosti«. Prva je ta, da smo zavezništvo in unija mi, Slovenija in druge države članice, in druga, da nam unija in zavezništvo ne določata nič, česar mi

sami ne bi sprejeli ali s čimer se ne bi strinjali, vsaka odločitev, ki pride iz Bruslja, je tudi naša. Res pa je, da zavezništvo, ki je zasnovano na enakopravnosti vseh držav članic in odločitve sprejema s konsenzom, ne more delovati, če vse članice ne izpolnjujejo zavez, ki so jih dale druga drugi. To ruši kohezijo zavezništva in medsebojno zaupanje, kar je bistvo Nata in EU. Zakaj? Zato, ker se enotnega Nata ne da vojaško poraziti, vsaj trenutno ne. Neizpolnjevanje zavez, danih Natu in EU, ne samo da slabi SV in obrambno sposobnost Slovenije ali posamezne države, temveč tudi enotnost in obrambno sposobnost celotnega zavezništva. Članice pač ne marajo nezanesljivih članic, ki rušijo enotnost zavezništva. Če te ne opraviijo svojih dolžnosti, jih pač morajo druge, ki razumejo pomen varnosti in vojaške moči zavezništva. Kar se tiče sprejemanja odločitev, v zavezništvu in uniji ni velike razlike in velja načelo soglasja, kar preprosto pomeni, da nobena odločitev ne more biti sprejeta, če se s tem ne strinjajo prav vse članice, tudi Slovenija.

V času, ko je vse manj virov, smo vedno bolj racionalni, hkrati pa včasih nastaja vtis, da se nekatere aktivnosti in zmogljivosti v zavezništvu in EU podvajajo. Gre samo za vtis ali resnično stanje?

Na zasedanju vojaškega obora Nata

Zasedanje načelnikov generalštabov

Prepričan sem, da gre za neutemeljen vtis. Preprečevanju morebitnega podvajanja je v obeh organizacijah namenjeno veliko pozornosti. Načrtovalci tako Nata kot EU usklajujejo svoje dejavnosti, da bi se izognili podvajanju, poleg tega pa omogočajo tudi vpogled v razvoj zmogljivosti

obeh organizacij in usklajeno doseganje zastavljenih ambicij. V tem duhu sta obe organizaciji izmenjali tudi častnike za zvezo, ki skrbijo, da do podvajanj ne pride in da sta EU in Nato kar se da skladna v razvoju. Za članice obeh organizacij velja tudi pravilo enovitosti sil, kar pomeni,

da vse sile, ki jih države zaveznice razvijajo, uporabljata obe organizaciji. Nihče ne razvija zmogljivosti le za Nato ali EU. Države članice imajo samo po eno vojsko in znotraj te razvijajo premestljive sile, ki so na voljo zavezništvu in uniji za posredovanje, kjer je najbolj nujno. Res pa je,

Na zasedanju vojaškega odbora v Sibiu v Romuniji

da sta kriza in zmanjševanje obrambnih proračunov članic v obeh zaveznih državah upočasnila doseganje ambicij. Te negativne težnje bo treba kar se da hitro ustaviti, ker bodo sicer posledice neprijetne za vse. Sicer pa Nato in EU na vojaškem področju namenjata pozornost predvsem komplementarnosti in ne podvajanju.

Kaj so razmere v Ukrajini prinesle novega Natu in EU?

Predvsem zavedanje, da varnost ni tako samoumevna, kot se nam je zdelo v zadnjem obdobju.

Ukrajinska kriza prinaša precejšnje spremembe v Natu in EU, predvsem kratkoročne in dolgoročne ukrepe. Danes se vseh niti ne da naštetih niti predvideti, saj so še na stopnji sprejemanja. Preteklo bo precej časa, da bomo v Evropi dosegli stopnjo stabilnosti, kot smo jo imeli oziroma smo mislili, da jo imamo, čeprav nekateri optimisti pravijo, da je treba le počakati, da nevihta mine in bomo lahko nadaljevali po načrtani poti. Realisti pa vedo, da je hudournik odnesel pot, ki jo bo treba zgraditi na novo, verjetno pa preveriti tudi realnost ciljev. Na tehničarji so strategije Nata in EU, kar nam bo v prihodnosti pokazalo, koliko smo se zmotili, ko smo verjeli, da je Evropa oaza miru in da smo obdani le z miroljubnimi državami.

Dobro bi bilo, da se tudi v Slovenji zavemo, da je Ukrajina le streljaj od nas. Ukrajinska kriza je sovpadla tudi s spremembo ameriške globalne strategije, ki svojo osredotočenost premika na območje Pacifika, kar bi moralo biti za evropske države v zavezništvu dodatna streznitev. Ukrajinska kriza je ta proces sicer zavrla, nikakor pa ga ne bo zaustavila.

Verjetno sta ukrajinska kriza in odhod ameriških zaveznikov iz Evrope tudi priložnost, da preverimo komplementarnost med organizacijama in raven ambicij, predvsem v uniji. Pregledati je treba partnerske programe in jih na novo definirati, prav tako srednje- in dolgoročno strategijo obeh organizacij ter uvajanje novih ukrepov in njihovo operacionalizacijo. Prvo priložnost bo ponudil že septembrski vrh Nata v Walesu, na katerem se reviziji strateških dokumentov Nata ne bo mogoče izogniti. Nam, ki delamo v Natu in EU, je kriza prinesla več pestrosti in dela.

Ali bodo dogodki v Ukrajini po vašem mnenju vplivali na spremembe pri

financiranju oboroženih sil v Jugovzhodni Evropi?

Spremembe na področju vojaških proračunov je treba pričakovati. Ukrajinska kriza je bila budnica za marsikatero državo v Evropi, najbolj pa za vzhodne, ki so v neposredni sosesčini Ukrajine ali na vzhodnem krilu Nata. Geostrateška lega, slabe zgodovinske izkušnje v bližnji preteklosti ter strah pred pospešenim oboroževanjem in ozemeljskimi apetiti Ruske federacije so nedvomno v marsikateri državi članici sprožili zavedanje, da varnost ni sama po sebi razumljiva dobrina in da je treba negativne trende pri financiranju obrambnih izdatkov zaustaviti. Podatek, da so države Nata v letih od 2009 do 2014 zmanjšale povprečni odstotek BDP za obrambo s 3,35 na 2,43, če upoštevamo le evropski del pa z 1,76 na 1,49 odstotka, ni spodbuden. Še manj spodbudno je, da je Slovenija s svojim enim odstotkom na spodnjem delu te lestvice. V enakem času Ruska federacija nenehno povečuje svoje izdatke za obrambo in dosega že 3,4 odstotka BDP.

Seveda je v zavezništvu 28 držav in stališča ob teh vprašanjih še niso popolnoma usklajena, občutek ogroženosti v Evropi je različen. Nihče pa ni ravnodušen do teh dogodkov. Na prihodnje trende pa lahko sklepamo po podatkih, da je za leto 2015 kar 17 držav napovedalo rast obrambnih sredstev, namenjenih nakupu opreme in modernizaciji njihovih vojsk, kar lahko razumemo tudi kot odziv na ukrajinsko krizo.

Kaj vam osebno pomeni predstavljati SV v tujini?

Zame sta to čast in izziv ter enkratna priložnost okusiti možnost soodločanja na najvišjih vojaškopolitičnih ravneh, čast zato, ker sem vojak in tako opravljam poslanstvo služenja domovini, izziv pa tudi zato, ker sem se odločil za težko nalogo prepričati strukturo v Sloveniji, da v Natu ni le Slovenska vojska, temveč vsa država, in da ima tudi EU vojsko, ki ima svoje pomembno poslanstvo. EU brez primerne vojaške sile ne more biti pomemben globalni dejavnik kot večkrat slišimo, da želi biti, še manj pa ponudnik in garant miru in varnosti. In ne nazadnje, kot polnopravna članica obeh organizacij si Slovenija zagotavlja mir in varnost znotraj EU in Nata, zato moramo razvijati zaupanje do njiju in se truditi biti zanesljiva članica, zaupanje mora biti obojestransko.

Tudi ta naloga spada v naše poslanstvo. V svojem mandatu sem bil eno leto tudi doajen vojaškega odbora Nata, kar je bila zelo zanimiva izkušnja. Doajen je prvi med enakimi predstavniki v vojaškem odboru, ki po svojih močeh pomaga voditi vojaški odbor in ureja njegovo notranje življenje, delo in odnose. Ureja tudi protokolarne dejavnosti, v odsotnosti predsedujočega pa tudi vodi seje vojaškega odbora. Kljub zajetnemu dodatnemu delu zelo zanimiv izziv.

Liliana Brožič
Fotografije: Arhiv SV

Generalmajor Alan Geder se je v Teritorialni obrambi Republike Slovenije zaposlil leta 1988 in leta 1991 aktivno sodeloval v vojni za Slovenijo. Diplomiral je na Fakulteti za šport, v Slovenski vojski pa je opravljal več različnih dolžnosti. Opravil je več različnih tečajev in usposabljanj na bataljonski in brigadni rani, leta 2005 pa končal študij na Army War College v ZDA. V letih od 2006 do 2010 je bil poveljnik sil SV, maja 2010 je bil povišan v čin generalmajorja in 15. junija 2010 postal namestnik načelnika Generalštaba SV. Leta 2011 je prevzel dolžnost vojaškega predstavnika SV v Natu in EU. Je prejemnik več medalj in priznanj Ministrstva za obrambo in tujih oboroženih sil.